

КОСМОНІМИ ЯК НЕВІД'ЄМНА СТИЛІСТИЧНА СКЛАДОВА СТВОРЕННЯ ПОЕТИЧНО-МЕТАФОРИЧНОГО ХРОНОТОПУ В ХУДОЖНЬОМУ ТЕКСТІ

Науковий вісник Ужгородського університету. Серія: Філологія.

Випуск 1 (45)

УДК 811.111'373.2

DOI:10.24144/2663-6840/2021.1(45).509–514

Шотова-Ніколенко Г. Космоніми як невід'ємна стилістична складова створення поетично-метафоричного хронотопу в художньому тексті; кількість бібліографічних джерел – 27; мова українська.

Анотація. У статті розглядаються особливості використання та функціонування космонімів (власних назв об'єктів у межах космічного простору) в поезії, а саме на матеріалі ліриці англійських поетів-романтиків Дж.Г. Байрона і Джона Кітса. Оповита романтичним та міфологічним серпанком космопоетонімна лексика моделює потужний метафоричний контекст та надає підвищеного експресивного забарвлення оповіді у структурі поетичного тексту як єдиного образно-семантичного простору. Виконуючи головним чином такі функції як емоційно-естетичну та символічну функції, космоніми концентрують в собі зміст значної частини поетичного тексту, де в міру свого розгортання поетична оповідь накопичує інформацію, необхідну для появи того чи іншого космоніма для вираження основних поетичних мотивів ліричного сюжету.

За волею автора власна назва може суттєво змінювати свою функцію, називаючи не той або не зовсім той об'єкт, який закріплений за ним носіями мови. Нове образне значення розкривається контекстом й обумовлене змістом тексту в цілому. Це потребує при аналізі ономастичної лексики у поетичних творах Дж.Г. Байрона і Джона Кітса максимально повно враховувати всі фактори, що визначають образний зміст космонімів, у їх комплексі. Космоніми у поетичних творах репрезентують індивідуальний неповторний стиль митців, виступають яскравими та активними показниками специфіки їх онімного письма, створюють барвистий онімний простір поезій. Проведений аналіз доводить, що вживання тих чи інших космопоетонімів передусім залежить від змісту та тематики поетичного твору авторів, що й зумовлює функціонування певної космонімної лексики, організацію особливостей онімного простору.

Ключові слова: космонім, хронотоп, онімний простір, символічна функція, поетичний контекст.

Постановка проблеми. Динамічний характер семантики власних назв, їх властивість акумулювати всі форми інформації, що відноситься до названих об'єктів, зробили їх вкрай надзвичайно важливим засобом образності [Калинкін 1999, с. 222], що створює стислі яскраві метафоричні контексти [Фонякова 1990, с. 77], відповідну тональність, настрій та атмосферу у художньо-літературному творі. Велика вагомість онімів у створенні художнього часу-простору в творах загальновідома. У поезії вона особливо зростає: і лаконічніше, і точніше [Карпенко, Мельник 2004, с. 19]. У поета-митця дуже кропітка відповідальна робота: вміти максимально точно виразити свої думки та представити потрібні акценти на мінімальній «площі» мінливого поетичного полотна. Уже констатовано та стовідсотково перевірено вченими-ономастами, що без аналізу власних назв, цих «центрально-вузлів» [Співак 2004, с. 275] художньо-літературного твору, «справжнє розуміння тексту, його глибинних, підтекстових шарів просто неможливе» [Карпенко 2000, с. 69].

Аналіз досліджень. Космоніми (власні назви в межах космічного простору) займають важливе місце серед семіотично-цінних категорій авторської онтології, продуктивно беруть участь у формуванні художньої картини світу художнього твору. Це блискуче довели в своїх наукових роботах вчені Ю.О. Карпенко, О.Ю. Карпенко, Л.Ф. Фоміна, Т.Ю. Ковалевська, В.М. Калінкін, М.Р. Мельник, О.Д. Полянко. Космічна образність зоряних назв поза всякого сумніву, слугує незамінним тлом для

створення відповідного настрою в художньому тексті. У всіх випадках, коли в пейзажі, роздумах персонажів або в авторських відступах згадуються зірки або інші назви космічних об'єктів, вони сприймаються як невід'ємний компонент стану ліричного героя чи самого митця [Калинкін 2002, с. 6], створюють своєрідно особливий поетично-метафоричний хронотоп у творі.

Мета статті – здійснити аналіз космопоетонімного наповнення ліричних творів видатних поетів-романтиків англійської літератури Дж.Г. Байрона і Джона Кітса і виявити та простежити особливості функціонування космічних назв як невід'ємної стилістичної складової створення поетично-метафоричного хронотопу в художньому тексті на прикладі розглянутих поетичних творів.

Методика дослідження. У статті запроваджено традиційний описовий метод і його основні прийоми: спостереження, інтерпретація, узагальнення; застосовано базовий для вивчення літературно-художньої ономастики функціонально-стилістичний метод, який передбачає широке залучення контекстуального аналізу.

Виклад основного матеріалу. Як правило, космічні назви в художньому тексті слугують передусім засобом локалізації дії, становлячи собою вагомий складник хронотопічних засобів [Карпенко 1998, с. 13], а також містять величезний насичений образно-стилістичний потенціал, що покликаний романтизувати, експресивно забарвити художній текст [Ковалевська 1994, с. 7], тим самим витончено і невимушено працюючи на художню єдність та

відповідний контент заданої поетонімосфери твору. Онімний простір поетичних творів порівняно з онімним простором прозових творів більше насичений переносним, конотативним значенням власних назв, де поетоніми вживаються як засіб образності, мають вищу емоційну напругу [Карпенко, Мельник 2004, с. 7] та експресивну концентрованість свого вживання.

Проаналізуємо деякі поезії, де наявні назви зоряного неба, одного з найяскравіших представників англійського романтизму XIX століття Дж. Г. Байрона (1788–1824).

Вірш «From Анакреон» («З Анакреону») було вперше опубліковано у збірнику «Hours of Idleness» («Години дозвілля») у 1807 році. Анакреон – древньогрецький поет (570–478 до н.е.), відомий своїми поезіями написаними на іонічному діалекті давньогрецької мови, в яких оспівав чуттєве кохання, вино, насолоду [Демурова 1973, с. 452]. У цій поезії Дж. Байрон персоніфікує астронім *Bootes* – сузір'я *Волопаса*, найяскравішою зіркою якого є Арктур – з грецької мови ‘страж ведмеда’. На старовинних астрономічних мапах Волопас зображувався у вигляді пастуха з посохом, у супроводі Гончих Псів, що переслідують Велику Ведмедицю [Карпенко 1981, с. 67]. Поет використовує цей метафоричний образ для підкреслення мирної величі ночі, загаковості й таємничості нічного пейзажу, для зв'язку природи й людей: «*Twas now the hour when Night had driven // Her car half round yon sable heaven; // Bootes, only, seem'd to roll // His Arctic charge around the Pole*» [Byron 1973, p. 33].

У першій своїй італійській поемі «Верро» (1817), що іскриться усіма барвами венеціанського карнавалу, де багато гри легких святкових пристрастей [Усі зарубіжні письменники 2006, с. 205], Дж. Г. Байрон згадує широковідомий астронім *Pleiad* в однині *Pleiad* (*Плеяда* – Г. Ш.), пишучи про мінливість та непередбаченість кохання. Як відомо, *Плеяди* (з грецької мови ‘доньки Плейони’), добре помітна завдяки своїй скупченості група слабких зірочок у сузір'ї Тельця, згідно з давньогрецьким міфом, – сім красунь-сестер (*Алціона, Цілена, Електра, Тайгета, Майя, Стерона, Мерона*), доньок Атланта та океаніди Плейони, перевтілених у сьомисузір'я богами, які, таким чином, врятували їх від переслідувача – велетня Оріона. В небі найменш помітна з цих зірок – *Мерона*, і міф також пояснює цю обставину: сьома з них, *Меропа*, вийшла заміж за простого смертного, Сізіфа, що відомий своєю вічною покаятною працею, і, таким чином, сама стала смертною. Соромлячись своєї участі, часто ховається від очей людей і не помітна на небосхилі [Карпенко 1981, с. 48–49], що й має на увазі митець, говорячи про *the lost Pleiad* – (*загублена Плеяда* – Г. Ш.): «*In many a nameless being we retrace, // Whose course and home we knew not, nor shall know. // Like the lost Pleiad seen no more below*» [Byron 1973, p. 393].

У вірш «To M →» (1807), що присвячений Анні Хоусон, у яку був закоханий поет, згадуються два космоніми в метафоричному сенсі: астронім

Berenice's hair та множинний планетонім *the seven*, що не можуть, за словами поета, затьмарити красу коханої: «*Tis said that Berenice's hair // In stars adorns the vault of heaven: // But they would never permit thee there, // Thou wouldst so far outshine the seven*» (То М →). [Byron 2004, p. 80]. Тут йде мова про сузір'я *Волося Вереніки*, у якому згадується ім'я історичної особи, дружини фараона Птолемея Евергета, єгипетської цариці (III ст. до н. е.), чиє волосся було принесено в жертву Афродіті, зникли з храму і, згідно з легендою, перетворились у сузір'я [Карпенко 1981, с. 36]. У згаданій поезії числівник *seven* з означеним артиклем *the* перетворюється в контекстуальний множинний відчислівниковий космонім, виразова форма якого одночасно означає сім планет Сонячної системи згідно астрономічним уявленням часів Дж. Г. Байрона – *Сонця, Місяця, Меркурія, Венери, Юпітера, Сатурна*. Тут семантичний потенціал форми *the seven* відповідає основному смисловою принципу віршованого мовлення: одночасне поєднання конкретності й узагальнення за участю асоціативного компонента [Ревзина 1991, с. 176].

Як правило, митець, будуючи свій індивідуально-авторський текст, вдається до різних стилістичних засобів, «вмонтовуючи» їх у твір з однією метою – якомога яскравіше вирізьбити основну ідею» [Боева 2000, с. 157]. Поетичною перифразою *Cynthia's noon* – з онімним компонентом *Cynthia* – митець позначає астронім *Місяць*, що є одним з атрибутів грецької богині полювання Артеміді (Діани) – одне з найменш якої – Кінтія походить від ороніма Кінт на острові Астерія (Делос), де вона народилася [Мифы народов мира 1998, т. 1, с. 107]: «*On many a lone and lovely night // It soothed to gaze upon the sky... // And oft I thought at Cynthia's noon...*» [Byron 1973, с. 141] (*One Struggle More, and I am Free*). Також звертаючись до космоніма *Місяць*, поет використовує дві перифрази: одну з оксиморонним наповненням – *Sun of sleepless* – *сонце безсонних* та іншу – поетично-метафоричного плану – *melancholy star* – *сумна зірка*: «*Sun of the sleepless! melancholy star! // Whose tearful beam glows tremulously far; // That show'st the darkness thou canst dispel, // How like art thou to Joy remembered well!*» [Byron 1973, с. 185] (*Sun of Sleepless*).

Як бачимо, Дж. Г. Байрон переважно використовує наукові назви сузір'їв *Bootes*, *Berenice's hair*, *Pleiad*, а також перифрастичні звороти *Cynthia's noon*, *Sun of sleepless*, *melancholy star* на позначення астроніма *Місяць*, що виконують стилістичну, художньо-зображальну функцію і набувають додаткового, символічного сенсу, передаючи різноманітні емоційні нюанси. У всіх цих виразистих зоряних образах застосовано поетичний прийом лексичного синкретизму, конкретніше – «суміщення прямого й переносного значення слова як основа метафоричного синкретизму, який моделює образну структуру твору» [Зубова 1989, с. 60].

Інший визначний представник англійського романтизму Джон Кітс (1795–1821), відомий своїми новаторськими пошуками в різноманітних по-

етичних формах (поемах, сонетах, віршах), неперевершеним взірцем лірики якого є віршовані твори – «*Ode to a Nightingale*» («Ода до солов'я») та «*Ode to Psyche*» («Ода до Психеї»). У цих творах проявилось притаманне Джону Кітсу чуттєве сприйняття природи, безмежна сила уявлення, надзвичайна здатність одухотворити увесь оточуючий світ, а також піднімати до ступеня істинно прекрасного явища й предмети реального життя [Аникст 1956, с. 255]. Естетичний ідеал поезій Джона Кітса полягає в пошуках краси та гармонії, що існують в природі й для поета зв'язані з реальністю та невід'ємні від істини: «*Beauty is truth, truth beauty – that is all you know on earth and all you need to know*» [Аникст 1956, с. 255]. («Краса є істина, істина є краса – ось все, що ми можемо пізнати на землі, і все, що треба знати». – Г. Ш.). У творчій спадщині Джона Кітса поанує ліричний жанр анакреонтичних од, в яких поету особливо точно вдалося передати красу, гармонію та велич природи, апелюючи до античної культури та мистецтва.

У поетичному творі «Ода до Психеї» (1820) Джон Кітс звертається до назв зоряного неба досить витончено та оригінально.

Як відомо, *Психея* – одне з пізньоантичних божеств, уособлення душі, дихання, що асоціювалось з дмуханням вітру, вихором, крилатістю [Мифы народов мира 1998, т. 2, с. 344]. Відома головним чином завдяки роману Апулея «Золотий осел», у якому письменник об'єднав різні міфи про Психею і створив поетичну казку про мандри людської душі, яка жадає злитися з коханням (любов'ю). Згідно з твором Апулея, Психея (Душа) смертна з народження, але здобула безсмертя завдяки вірності своєму чоловіку Амуру (Любові). Канонічно до класичного пантеону Психея не увійшла й набула загальновідомості тільки в епоху Ренесансу, де цей сюжет набув великої популярності та послугував темою багатьох значних творів літератури та витворів мистецтва у різних країнах Європи. Як зауважує Джон Кітс у своєму листі до Джорджа та Джорджиани Кітс від 30 квітня 1819 року: «Ви звичайно, пам'ятаєте, що Психею не зображували богинею до часів Апулея Платоніка, який жив вже після часів Августа, а це означає, що цю богиню ніколи не шанували і не поклонялися їй із всім завзяттям античності – а може бути, ніколи і не думали про неї у древній релігії; я (Джон Кітс – Г. Ш.) більш правдивий і не можу собі дозволити поганській богині залишатися у такій зневажливості» [Витковский 1975, с. 651]. Отже, зрозуміло, звідки такі зауваження Кітса: «в родині безсмертних молодша вона», «храму в неї немає»: «*O latest born and loveliest vision far // Of all Olympus' faded hierarchy! // Fairer than Phoebe's sapphire-regioned star, // Or Vesper, amorous glow-worm of the sky; // Fairer than these, though temple thou hast none, // Nor altar heaped with flowers*» [Keats 2004, с. 153]. Оспіваючи неповторну красу і душевність Психеї, Джон Кітс ставить цей міфопоетонім вище за весь пантеон олімпійських богів. Як відомо, міфотопонім *Олімп* – священна гора древніх греків у північній

Фессалії, яку вважали місцеперебуванням богів, що має усталене значення у літературі – зібрання, сонм олімпійських богів [Мифы народов мира словарь 1985, с. 99] у контексті оди набуває конотацію «знебарвлений пантеон богів» у порівнянні з душевною та зовнішньою яскравістю Психеї на думку митця.

Як відомо, Аполлон – бог мистецтва і художнього натхнення [Мифы народов мира 1998, т. 1, с. 95], а також божество сонячного світла та зірок. У зв'язку з цим виникає розповсюджене вже у поезії інше ім'я – *Феб* – з грецької мови – *сяючий, блискаючий* [Мифологический словарь 1985, с. 19], що й відобразив Джон Кітс, зазначаючи, що Психея прекрасніше і яскравіше за «*сафірову королівську зірку Феба*» («*Phoebe's sapphire-regioned star*»), маючи на увазі другу за яскравістю (після Арктура, що в сузір'ї Волопаса) зорю північної півкулі неба – *блакитну (сафірову) Вегу* в сузір'ї Ліри [Климишин 2005, с. 18–19]. Астронім *Ліра* (на зоряному небі це сузір'я – ідеальний паралелограм) – у давньогрецьких міфах вічний атрибут Аполлона (Феба), музичний інструмент, який він зробив, натягнувши струни на панцир черепахи [Климишин 2005, с. 19]. Отже, маємо тут поетичну перифразу на позначення астроніма *Vega* з онімним компонентом *Phoebe*, що має усталене значення в поезії – поетичне позначення сонця і зірок. Що стосується іншого поетоміфоніма *Vesper* (грецький варіант – Геспер) – божество вечірньої зірки, є одним з назв планети Венери як вечірньої зорі, звідси епітет «любовний», і, отже, також є астронімом: «*Or Vesper, amorous glow-worm of the sky*» [Keats 2004, с. 153] («*O, Vesper, любовний палаючий світляк небес*» – Г. Ш.). Стародавні греки впродовж довгого часу не знали, що ранішня і вечірня зірки є єдиним космонімом – планетою Венерою [Мифологический словарь 1985, с. 46]. В англійській поезії існує розповсюджений сюжет про черв'яка або світляка, який плакається захопаною в нього квіткою. Цікаво відмітити, що якщо у підтексті оди і знаходиться протиставлення сердечності духовного світу труднощам і терням життя, то, у всякому випадку, античність не являється тут ідеалом, оскільки вона нарівні з сучасністю нехтувала Душею (Психеєю). Отже, в аналізованій оді Джон Кітс у метафоричному контексті персоніфікує Психею: «*Surely I dreamt to-day, or did I see // The winged Psyche with awakened eyes?*» [Keats 2004, с. 152]; а також поетизує в образі *Психеї* не тільки загальний духовний світ людини, але й особливу ніжність, душевність цього світу, що уособлює в собі цей міфонім: «*But who wast thou, O happy, happy dove? // His Psyche true!*» [Keats 2004, с. 152] («*Але, хто ти, о щасливий, щасливий голуб? // Це його справжня Психея*» – Г. Ш.). В цих рядках Джон Кітс ототожнює Психею з голубом, що, як відомо, у релігійній традиції символізує душу, яка покидає людину в момент смерті. Але існує і інше традиційне трактування візуального обліку Психеї – це метелик або молода дівчина з крилами метелика, що склалося у V – IV ст. ст. до н. е. [Мифологический словарь 1985, с. 125].

Джон Кітс також використовує поетичну метафору *Cynthia* на позначення космоніма Місяць

у поезії адресованої його брату Джорджу (To My Brother George): «*E'en now, dear George, while this for you I write, // Cynthia is from her silken curtains peeping // And she her half-discovered revels keeping*» [Keats 2004, с. 15]. Як зазначалося вище, Кінтія (Сінтія), одне з наймень Артеміди, грецької богині полювання та місяця, що походить від назви ороніма Кінт на острові Делос, де, згідно давньогрецьким міфам, Артеміда народилась [Мифы народов мира 1998, т. 1, с. 107]. Місяць – вважається одним з атрибутів Артеміди, звідси поетична метафора з міфонімом *Cynthia*, що в контексті поезії стає назвою зоряного об'єкта – Місяця, який персоналізується автором: «Поки, я пишу тобі Джордж, *Кінтія* заглядає крадькома крізь шовкові штори» – Г. Ш.).

Висновки. Отже, аналіз специфіки використання зоряних назв у художньому тексті, зокрема в поетичному, засвідчує, що космоніми виконують

текстотвірну і експресивно-естетичну функції, набувають підвищеної поетично-ліричної символічної конотації свого ономавжитку. Поетична ономастика – невичерпна царина та джерело потужних словесно-образних засобів поетичної творчості, де космопоетоніми із засобів вираження перетворюються на засоби зображення, що вибудовують неповторний пейзажно-філософський, романтичний, підвищено-ліричний зміст поезій. Створене Дж.Г. Байроном і Джоном Кітсом символічне мовлення за допомогою космопоетонічних номінацій у контексті своїх авторських поетично-романтичних творів є унікальним, насамперед, завдяки різнобарвним мерехтінням метафоричних сенсів ужитих ними зоряних назв, що випромінюють неповторним ономастично-конотативним сяйвом, створюючи яскравий образний контекст та відповідну локально-темпоральну єдність розглянутих поетичних творів.

Література

1. Аникст А.А. История английской литературы. Москва, 1956. 483 с.
2. Боева Е.В. Номінаційне поле у контексті художнього простору оповідань Б. Грінченка. *Восточноукраинский лингвистический сборник: Сб. науч. тр.* Донецк: Донеччина, 2000. Вип. 6. С. 157–164.
3. Виноградов В.В. О языке художественной литературы. Москва: Гослитиздат, 1959. 655 с.
4. Витковский Е. Примечания. Поэзия английского романтизма XIX века. Москва: Художественная литература, 1975. С. 599–656.
5. Григорьев В.П. Ономастика Велимира Хлебникова: Индивидуальная ономастическая норма. *Ономастика и норма.* Москва: Наука, 1976. С. 181–200.
6. Демурова Н. Комментарий. Selections from Byron. Москва: Progress Publishers, 1973. Р. 449–526.
7. Зубова Л.В. Поэзия Марины Цветаевой: Лингвистический аспект. Ленинград: Изд-во ЛГУ, 1989. 263 с.
8. Калинин В.М. Поэтика онима. Донецк: Юго-Восток, 1999. 408 с.
9. Калинин В.М. Тайный смысл их царственных имен. *Восточноукраинский лингвистический сборник: Сб. науч. тр.* Донецк: Донеччина, 2002. Вып. 8. С. 3–19.
10. Карпенко О.Ю. Прагматична спрямованість власних назв у художньому тексті. Методичні вказівки до спецкурсу. Одеса, 1998. 24 с.
11. Карпенко О.Ю. Про літературну ономастику та її функціональне навантаження. *Записки з ономастики. Зб. наук.праць.* Одеса: Астропринт, 2000. Вип. № 4. С. 68–74.
12. Карпенко Ю.А. Названия звездного неба. Москва: Наука, 1981. 184 с.
13. Карпенко Ю.О. Типологія поетичної онімії: М. Бажан, Б. Пастернак, П. Тичина. Шляхи посилення ефективності практичного курсу української мови та виховання читацької майстерності: Матеріали обл. міжвуз. наук.-метод. конф. Одеса, 1992. С. 19.
14. Карпенко Ю.О. Питання типології літературної ономастики. *Проблеми контрастивної лінгвістики: Тези міжвуз. наук. конф.* Кіровоград, 1993. С. 102–103.
15. Карпенко Ю.О., Мельник М.Р. Літературна ономастика Ліни Костенко. Монографія. Одеса: Астропринт, 2004. 206 с.
16. Климишин І.А. Зоряне небо України. Івано-Франківськ, 2005. 87 с.
17. Ковалевська Т.Ю. Стилiстичний потенціал космічних назв в українській поезії XIX – XX століть: Автореф. дис. ... канд. філол. наук. Дніпропетровськ, 1994. 19 с.
18. Мифологический словарь: Кн. для учителя. 4-е изд., испр. и перераб. Москва: Просвещение, 1985. 176 с.
19. Мифы народов мира. Энциклопедия: в 2-х т. Москва НИ „Большая Российская энциклопедия”, 1998. Т. 1. 672 с.
20. Немировская Т.В. Некоторые проблемы литературной ономастики. *Актуальные вопросы русской ономастики: Сб. науч. тр.* Киев: УМК ВО, 1988. С. 112–122.
21. Ревзина О.Г. Собственные имена в поэтическом идиолекте М. Цветаевой. *Поэтика и стилистика: 1988–1990.* Москва: Наука, 1991. С. 172–192.
22. Співак С.М. Кореляція між функціями власних назв у віршованому тексті та стратегіями його композиції. *Літературознавчі студії: Збірник наукових праць.* Київ: Видавничий Дім Дмитра Бурого, 2004. Вип. 7. С. 275–279.
23. Усі зарубіжні письменники. Харків: ТОРСІНГ ПЛЮС, 2006. 384 с.
24. Фоянкова О.И. Имя собственное в художественном тексте. Ленинград, 1990. 104 с.

25. Byron D.G. Selections from Byron. Moscow: Progress Publishers, 1973. 526 p.
26. Byron D. G. The Poems. Moscow: Raduga, 2004. 768 p.
27. Keats J. Selected Poems. London: Collector's Poetry Library, 2004.

References

1. Anikst A.A. (1956) *Istoriya angliyskoy literatury* [History of English literature]. Moskva. 483 s. [in Russian].
2. Boieva E.V. *Nominatsiine pole u konteksti khudozhnoho prostoru opovidan B. Hrinchenka. Vostochnoukraynskyi lnhvystycheskyi sbornyk* [Nomination field in the context of the artistic space of B. Hrinchenko's stories. East Ukrainian linguistic collection] Donetsk: Donechchyna, 2000. Vyp. 6. S. 157–164 [in Ukrainian].
3. Vinogradov V.V. (1959) *O yazyke hudozhestvennoy literatury* [About the language of fiction]. Moskva: Goslitizdat. 655 s. [in Russian].
4. Vitkovskiy E. (1975) *Primechaniya. Poeziya angliyskogo romantizma XIX veka* [Comments. Poetry of English Romanticism of 19th Century]. Moskva: Hudozhestvennaya literatura. S. 599–656 [in Russian].
5. Grigoryev V.P. (1976) *Onomastika Velimira Hlebnikova: Individualnaya onomasticheskaya norma. Onomastika i norma* [Velimir Khlebnikov's onomastics: Individual onomastic norm. Onomastics and norm.]. Moskva: Nauka. S. 181–200 [in Russian].
6. Demurova N. (1973) *Komentariy. Selections from Byron* [Comment. Selections from Byron]. Moscow: Progress Publishers. P. 449–526 [in Russian, in English].
7. Zubova L.V. (1989) *Poeziya Mariny Tsvetaevoy: Lingvisticheskiy aspekt* [Poetry of Marina Tsvetaeva: Linguistic Aspect]. Leningrad: Izd-vo LGU. 263 s. [in Russian].
8. Kalinkin V.M. (1999) *Poyetika onima* [Poetics of onym]. Donetsk: Yugo-Vostok. 408 s. [in Russian].
9. Kalinkin V.M. (2002) *Taynyi smysl ikh tsarstvennykh imen. Vostochnoukraynskiy lingvisticheskiy sbornik* [The secret meaning of their royal names. East Ukrainian linguistic collection]. Doneck: Donechchina. Vip. 8. S. 3–19 [in Russian].
10. Karpenko O.Yu. (1998) *Prahmatychna spriamovanist vlasnykh nazv u khudoznomu teksti. Metodychni vkazivky do spetskursu* [Pragmatic orientation of proper names in the literary text. Methodical instructions for the special course]. Odesa. 24 s. [in Ukrainian].
11. Karpenko O.Yu. (2000) *Pro literaturnu onomastyku ta yii funktsionalne navantazhennia. Zapysky z onomastyky* [On literary onomastics and its functional load. Notes on onomastics.]. Odesa: Astroprynt. Vyp. № 4. S. 68–74 [in Ukrainian].
12. Karpenko Yu.A. (1981) *Nazvaniya zvezdnogo neba* [Names of the starry sky]. Moskva: Nauka. 184 s. [in Russian].
13. Karpenko Yu. O. (1992) *Tipologiya poetichnoi onimii: M. Bazhan, B. Pasternak, P. Tichina. Shliakhy posylennya efektyvnosti praktychnoho kursu ukrainskoi movy ta vykhovannya chytatskoi maysternosti* [Typology of Poetic Onimia: M. Bazhan, B. Pasternak, P. Tychina. Ways of Enhancing the Effectiveness of the Practical Course of the Ukrainian Language and Educating Reading Skills]. Odesa. S. 19 [in Ukrainian].
14. Karpenko Yu. O. (1993) *Pytannia typolohii literaturnoi onomastyky. Problemy kontrastivnoi lingvistyky* [Questions of typology of literary onomastics. Problems of contrastive linguistics]. S. 102–103 [in Ukrainian].
15. Karpenko Yu.O., Melnyk M.R. (2004) *Literaturna onomastyka Liny Kostenko. Monohrafiia* [Literary onomastics of Lina Kostenko: Monograph]. Odesa: Astroprynt. 206 s. [in Ukrainian].
16. Klymyshyn I.A. (2005) *Zoriane nebo Ukrainy* [The Starry Sky of Ukraine]. Ivano-Frankivsk. 87 s. [in Ukrainian].
17. Kovalevska T. Yu. (1994) *Stylistychnyi potentsial kosmichnykh nazv v ukrainskii poezii XIX–XX stolit* [Stylistic potential of cosmic names in the Ukrainian poetry of the 19th–20th centuries]. Dnipropetrovsk. 19 s. [in Ukrainian].
18. *Mifologicheskii slovar: Kn. dlia uchitelia. 4-e izd., ispr. i pererab.* [Mythological dictionary: Book for the teacher. 4th ed., corrected and reworked]. Moskva: Prosveshhenie, 1985. 176 s. [in Russian].
19. *Mify narodov mira. Encyklopediya: v 2-h t.* [Myths of the peoples of the world. Encyclopedia: in 2 v.] Moskva: NI „Bolshaya Rossiyskaya encyklopediya”, 1998. T. 1. 672 s. [in Russian].
20. Nemirovskaya T.V. (1988) *Nekotorye problemy literaturnoy onomastiki. Aktualnye voprosy russkoy onomastiki* [Some problems of literary onomastics. Topical issues of Russian onomastics]. Kiev: UMK VO. S. 112–122 [in Russian].
21. Revzina O.G. (1991) *Sobstvennyye imena v poeticheskom idiolekte M. Cvetaevoy. Poetika i stilistika: 1988–1990* [Proper names in the poetic idiolect of M. Tsvetaeva. Poetics and stylistics: 1988–1990]. Moskva: Nauka. S. 172–192 [in Russian].
22. Spivak S.M. (2004) *Koreliatsiya mizh funktsiyamy vlasnykh nazv u virshovanomu teksti ta stratehiyamy yoho kompozytsii. Literaturoznavchi studii: Zbirnyk naukovykh prats* [Correlation between the functions of proper names in a poetic text and the strategies of its composition. Literary Studies: Collection of Scientific Papers]. Kyiv: Vydavnychiy Dim Dmytra Buraho. Vyp. 7. S. 275–279 [in Ukrainian].
23. *Usi zarubizhni pysmennyky* (2006). [All foreign writers] Kharkiv: TORSINH PLIU S. 384 s. [in Ukrainian].

24. Fonyakova O.I. (1990) *Imia sobstvennoe v hudozhestvennom tekste* [Proper name in the literary text]. Leningrad. 104 s. [in Russian].
25. Byron G.G. (1973) *Selections from Byron*. Moscow: Progress Publishers. 526 p. [in English].
26. Byron G.G. (2004) *The Poems*. Moscow: Raduga Publishers Moscow. 768 p. [in English].
27. Keats J. (2004) *Selected Poems*. London: Collector's Poetry Library [in English].

COSMONYMS AS AN INTEGRAL STYLISTIC COMPONENT OF CREATING A POETIC-METAPHORICAL CHRONOTOPE IN A LITERARY TEXT

Abstract. Cosmonyms (proper names within outer space) occupy an important place among the semiotic-valuable categories of the author's ontology, productively participate in the formation of the artistic picture of the world in a literary work. The scientists Yu.O. Karpenko, O.Yu. Karpenko, L.F. Fomina, T.Yu. Kovalevska, V.M. Kalinkin, M.R. Melnyk, O.D. Polyanichko proved the figurativeness of cosmonyms is undoubtedly an indispensable background for creating the appropriate mood in the literary text. In all cases when stars or other names of cosmic objects are mentioned in landscapes, characters' reflections or in author's digressions, they are perceived as an integral component of the state of the lyrical hero or the artist himself, and also create a special poetic-metaphorical chronotope in the work. The purpose of the article is to analyze the cosmopoetonymic content of lyrical works of prominent romantic poets of English literature G.G. Byron and John Keats, to identify and trace the features of cosmic names as an integral stylistic component of creating a poetic-metaphorical chronotope in a literary text. As a rule, cosmic names in a literary text serve primarily as a means of localizing the action, being an important component of chronotopic means, and also contain a huge rich figurative and stylistic potential to romanticize, expressively color the literary text, thereby subtly working for artistic unity and the corresponding content of a given poetonymosphere of the work. Thus, the analysis shows that cosmonyms perform text-forming and expressive-aesthetic functions, acquire poetic-lyrical symbolic connotation of their stylistic usage. Poetic onomastics is an inexhaustible source of powerful verbal and figurative means of poetic creativity, where cosmopoetonyms are transformed from means of expression into means of representation that build a unique landscape-philosophical, romantic, elevated-lyrical meaning of poetry. Created by G.G. Byron and John Keats, symbolic speech with the help of cosmopoetonymic nominations in the context of their poetic-romantic works is unique, first of all, due to the colorful flickering of metaphorical meanings of cosmonyms which create a bright figurative context and the corresponding local-temporal unity of the considered poetic works.

Keywords: cosmonym, chronotope, onymic space, symbolic function, poetic context.

© Шотова-Ніколенко Г., 2021 р.

Ганна Шотова-Ніколенко – кандидат філологічних наук, доцент кафедри іноземних мов Одеського державного екологічного університету, Одеса, Україна; shotova.anna@gmail.com; <https://orcid.org/0000-0003-0277-6008>

Anna Shotova-Nikolenko – Candidate of Philology, Associate Professor of the Department of Foreign Languages, Odesa State Environmental University, Odesa, Ukraine; shotova.anna@gmail.com; <https://orcid.org/0000-0003-0277-6008>